

Cihad Baban'ın Doğu Gazetesi'ndeki Yazılarına Göre İkinci Dünya Savaşı Öncesi Devletlerarası İlişkiler

Interstate Relations Before the Second World War According to The Articles by Cihad Baban in the Doğu Newspaper

Cemal AYDIN¹

(Sorumlu Yazar-Corresponding Author)

Selami KILIÇ¹

(Sorumlu Yazar-Corresponding Author)

¹Bağımsız Araştırmacı Dr., Trabzon, Türkiye.
cemalktu@gmail.com

²Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Tarih Bölümü, Erzurum, Türkiye.
drselami@atauni.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 05.07.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 12.05.2025

Atıf /Cite this article:

Aydın, C., & Kılıç, S. (2025). Cihad Baban'ın Doğu Gazetesi'ndeki Yazılarına Göre İkinci Dünya Savaşı Öncesi Devletlerarası İlişkiler. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (22), 172-181.

Bu makale Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Prof. Dr. Selami KILIÇ danışmanlığında hazırlanan "Gazeteci, yazar ve devlet adamı Cihad Baban (1911-1984) " adlı doktora tezinden üretilmiştir.

This article checked by

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.

Öz

Cihad Baban'ın yaşamı, Türkiye Cumhuriyeti tarihine tanıklık eden bir ayna gibidir. Bu aynada, bir aydınlanma öncüsünün hikâyesi yansır. Baban, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluş yıllarında eğitimi tamamladı. Hukuk fakültesinden mezun oldu, ancak ilgisi sadece yasalarla sınırlı kalmadı. Düşünce ve söylemleriyle toplumda değişimin ve aydınlanmanın öncülerinden oldu. Gazetelerde yayımladığı makaleler, dönemin siyasi ve sosyal meselelerine dair keskin analizler içeriyordu. Tahsin Uzer'in Üçüncü Genel Müfettişlik görevi için gittiği Erzurum'da *Doğu* gazetesini çıkararak birçok başmakale kaleme almıştır. Baban'ın buradaki yazılarının içeriği çeşitli olsa da dış politikaya yönelik analiz ve öngörülleri son derece önemlidir. Dönemin büyük güçlerinin (Almanya, İngiltere, Fransa, Sovyetler Birliği ve ABD) izlediği politikaları ve bu politikaların küresel etkilerini değerlendirmiştir. Özellikle Almanya'nın yükselişi ve Nazi politikaları, Baban'ın makalelerinde yer bulmuştur. Bu araştırma, Cihad Baban'ın *Doğu* gazetesindeki yazılarını inceleyerek, İkinci Dünya Savaşı öncesindeki devletlerarası ilişkilerin dinamiklerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Yazdığı makaleler, dönemin siyasi atmosferini ve uluslararası ilişkilerin gelişimini anlamak için değerli birincil kaynaklar sunmaktadır. Bu dönemdeki devletlerarası ilişkileri anlamak, savaşın nedenlerini ve uluslararası siyasetin evrimini kavramak açısından kritik öneme sahiptir. Baban'ın yazılarında dile getirdiği düşünce ve öngörülerin büyük oranda doğru olduğu ortaya konmuş olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Cihad Baban, İkinci Dünya Savaşı, Diplomasi

Abstract

The life of Cihad Baban is like a mirror that reflects the last period of the history of the Turkish Republic. This mirror reflects the story of a pioneer of enlightenment. Baban completed his education in the founding years of the Turkish Republic. He studied law, but his interest was not limited to laws. He became one of the pioneers of change and enlightenment in society with his pen and words. The articles he published in newspapers contained sharp analyzes of the political and social issues of the time. Baban published the *Doğu* newspaper and wrote his editorials in Erzurum, where Tahsin Uzer went to serve as the Third Inspector General. Although the content of Baban's articles here is diverse, his analysis and predictions on foreign policy are critical. He assessed the policies of the great powers of the time (Germany, England, France, the Soviet Union and the USA) and the global impact of these policies. In particular, the rise of Germany and the policies of the Nazis were covered extensively in Baban's articles. This research aims to analyze the dynamics of interstate relations before World War II by examining Cihad Baban's writings in the *Doğu* newspaper. His articles provide valuable primary sources for understanding the political atmosphere of the period and the development of international relations. Understanding interstate relations in this period is crucial for understanding the causes of the war and the development of international politics. The thesis that the thoughts and predictions expressed by Baban in his writings are largely correct will be revealed.

Keywords: Cihad Baban, Second World War, Diplomacy

Giriş

20. yüzyıl uluslararası ilişkiler tarihinde kritik pek çok olayı bünyesinde barındırmaktadır. Bu dönem, Birinci Dünya Savaşı'nın yıkıcı sonuçlarının ardından dünya ve Avrupa genelindeki devletlerin yeni bir düzen arayışı ve bu düzeni sağlama adına milli çıkarları doğrultusunda hareket ettikleri bir süreci ifade etmektedir. İkinci Dünya Savaşı'nın eşliğinde, devletlerarası ilişkiler, güç dengesi politikaları, ideolojik rekabetler ve ekonomik çıkar çatışmaları ile şekillenmekteydi (Aksu, 2002: 79). Bu tarihi süreçte, genç ve azimli bir gazeteci olan Cihad Baban, Erzurum'da yayımladığı Doğu gazetesinde, dünya siyasetinin bu dönüşümünü titizlikle inceleyerek, yaşananları ve geleceğe dair öngörülerini tarihe not düşmüştür. Baban'ın yazıları, dönemin siyasi atmosferini ve devletlerarası ilişkilerdeki gelişmeleri, yerel bir perspektiften uluslararası bir bakış açısına taşıyan kaynaklar arasındadır.

Cihad Baban, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinden Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarına uzanan zorlu bir dönemde önemli bir figür olarak öne çıkmıştır. Baban'ın hayatı, tarihsel bir dönüşüm sürecinin tam ortasında başlamış ve kendi zamanına ve sonrasına ışık tutmuştur. Köklü bir ailede yetişen Baban, sadece eğitimli bir birey olarak değil, aynı zamanda toplumsal ve siyasi değişimin öncülerinden biri olarak da tanınmıştır. Baban'ın ilgi alanları sadece kanun ve hukukla sınırlı kalmamıştır. Gazetecilik ve yazarlık kariyeri boyunca kaleme aldığı keskin analizler ve öngörüler, dönemin siyasi ve toplumsal atmosferini anlamak adına değerli bir kaynak olmuştur. Özellikle İkinci Dünya Savaşı öncesi devletler arası ilişkiler konusundaki öngörüler, uluslararası diplomasi sahnesindeki önemli değişimlerin işaretlerini taşımaktadır.

Tarihi olayların derinlemesine incelenmesi, kaynakların çeşitliliği ve niteliğiyle doğrudan ilişkilidir. Özellikle Birinci ve İkinci Dünya Savaşı gibi büyük çaplı olaylarda, kaynakların zenginliği araştırmacılara geniş bir perspektif sunmaktadır. Bu çeşitlilik, savaşların değerlendirilmesini kolaylaştırdığı gibi, farklı bakış açılarını ve tezleri savunmayı da mümkün kılmaktadır. Cihad Baban, bu önemli tarihi dönemlere tanıklık etmiş, söz konusu dönemler kendisi, ailesi ve ülkesi üzerinde derin etkiler bırakmıştır. Baban, dönemin tanığı olarak yaşadıklarını, uluslararası ilişkilerin o dönem aldığı şekli kendi özgün bakış açısıyla değerlendirmiştir. Yazdıkları, belirgin bir subjektif nitelik taşısa da olayların aydınlatılması ve değerlendirilmesinde farklı bir bakış açısı sunmuştur. Dolayısıyla bu çalışma literatüre önemli bir katkı sağlayacaktır. Çalışma, Cihad Baban'ın hayatını ve düşüncelerini derinlemesine inceleyerek, özellikle İkinci Dünya Savaşı öncesi devletler arası diplomasi ve ilişkiler konularında Baban'ın öngörülerini geniş bir perspektifte ele almaktadır. Baban'ın analizleri, dönemin tarihî olaylarının ve uluslararası ilişkilerin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

1. Cihad Baban'ın Hayatı (1911-1984)

Mustafa Cihad Baban¹, Süleyman Hikmet Bey ile Ayşe Seniha Hanım çiftinin ilk çocuklarıdır. 10 Ekim 1911'de İstanbul'daki Sadık Paşa Köşkü'nde doğmuştur. Anne tarafından dedesi Askeri ve Tıbbiye Mektebi Müdürlüğü yapmış ve Piyade Dairesi Başkanlığı'ndan emekliye ayrılmış olan Pirizadelerden Borlu Sadık Paşadır (Baban, 1970: 9-10). Babası Süleyman Hikmet Bey ise Osmanlı Devleti'nin önemli devlet adamlarından olan Mustafa Zihni Paşa'nın oğludur. Süleyman Hikmet Bey² (Baban, 1984: 7), evladının doğduğunu Kahire Fevkalade Komiserliği'nde görevi başındayken öğrenmiştir³. Süleyman Hikmet Bey, Mısır'daki görevi sırasında Anadolu'dan Trablus'a gitmeye çalışan Türklere gizlice yardımcı oluyordu (Güzel, 2017: 104-105). Bu durum İngiliz Hükümeti'nin gözünden kaçmadı ve İngiliz Hükümeti rahatsızlığını Osmanlı Devleti'ne bildirdi. Bu şikâyet Süleyman Hikmet Bey'i zor duruma düşürebilir, görevden alınmasına yol açabilirdi. Osmanlı Devleti ise İngilizlerin dediğini yaparsa siyasi irade açısından küçük düşebilirdi. Bu nedenle Süleyman Hikmet Bey, Süleymaniye kentinden milletvekili adayı gösterilerek seçilmesi sağlandı. Mecliste bulunması gerektiği için görevinden ayrıldı. Yerine ise kardeşi Şükrü Baban getirildi (Baban, 1984: 10).

Cihad Baban'ın çocukluğu, İstanbul'un işgal yıllarının gölgesinde geçmiştir. İşgalin acısı ve yıkımına şahit olmuştur. Anılarında İstanbul'un bombalanması, şehrin harabe hâli ve yakılan yıkılan yerler geniş yer tutmuştur. Bu travmatik deneyimler, Baban'ın hayatını ve bakış açısını derinden etkilemiştir. Çocuk yaşta, İstanbul caddelerinde İtilaf Devletleri'nin işgal kuvvetlerini görmüştür. Baban, İngilizlerin evlerini bastığını ve babasının bir dostunun evine kaçmak zorunda kaldığını da anılarında aktarır (Baban, 1970: 10-11). Bu olaylar, işgalin yarattığı korku ve güvensizlik ortamını gözler önüne serer.

¹ Tam adı Mustafa Cihad Baban'dır. Mustafa ismi büyük olasılıkla dedesi Mustafa Zihni Paşa'dan esinlenerek verilmiştir. Yazarın Notu (Y.N).

² Cihad Baban amcası Şükrü Baban için yazmış olduğu makalede babası Süleyman Hikmet Bey ile amcası İsmail Hakkı Babanzade için İttihatçı olduklarını belirtmiştir. (Y.N).

³ Mısır Fevkalade Komiseri Ser kâtibi Nuri Bey'in azledilerek komiserlik refakatinde müstahdem Muharrerat-ı Ecnebiye Kâtibi Hasan Fehmi ve Muharrerat-ı Ecnebiye'ye de Süleyman Hikmet Bey'in tayin edildiklerine dair belge; Bkz; Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İ..MTZ.(05), 32/186, s. 1, 2.

Ancak Baban'ın çocukluk yıllarına ait güzel anıları da vardır. İstanbul'un kurtuluş günleri, bu anılar arasında öne çıkar. Refet Paşa'nın İstanbul'a gelişini sevinçle karşılamış, evlerini bayraklarla donatmış, Şükrü Naili Paşa'nın muzaffer bir komutan edasıyla at üstünde İstanbul caddelerinden geçişine sevinmiştir. Bu anılar, işgalin karanlığına rağmen umut ve özgürlük ışığının da sönmediğini gösterir.

İstanbul'un kurtuluş gününde yaşadıklarını “Bütün İstanbul sokaklara dökülmüştü. Sultan Ahmet'e kurulan defne yapraklarına bürünmüş muhteşem zafer takının üstünden kızlar onun geçeceği yollara çiçek serpiyorlardı... O gün Refet Paşa İstanbul'a Anadolu'nun zaferini getiriyordu. Galatasaray'a geldiği zaman koşup elini öpmüştüm. Konferans salonunda onu bir yarı ilah gibi seyretmiştim. İstanbul senelerce süren ıstırapın zembereğini o gün birdenbire kırmış, baskı altında inim inim inleyen ruhla o gün çılgınca boşanmıştı... Zafer kazanmıştık, Mustafa Kemaller, İsmetler, Fevziler, Karabekirler, bizim için birer efsane kahramanı, birer mitoloji ilahı gibi hayallerimizi süslerdi. Refet Paşa işte bu efsane kahramanların öncüsü olarak İstanbul'a geliyordu. Artık, Ayasofya'ya çan takmak isteyenler ebediyen susacaklar, Senegalli zenciler Türk kadınlarına el uzatamayacaklar... Yakup Kadri'nin tasvir ettiği Sodom ve Gomore çökmüş, yerine Anadolu'nun kurtardığı minareleri ezan sesleri, camileriyle bir İstanbul gelmişti.” ifadeleriyle açıklamıştır (Baban, 1963). Baban, çocukluk evresinde ilk eğitim bilgilerini Büyükbabası Sadık Paşa'dan almış, Farsça ve Arapça öğrenmeye başlamıştır. Büyükbabası, Farsça öğrenmesi için ona “Tuhfe-i Vehbi”yi ezberletmiş ve Gülistan'dan parçalar okutmuştur. Arapça tasvirler yaptırmıştır (Baban, 1970: 11).

Cihad Baban, üst düzey yönetici, eğitimci ve politikacıdan oluşan bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Ailesinin eğitime verdiği önem, Baban'ın hayatının her alanında kendini göstermiştir. Eğitimine Mektebi Sultani⁴ de (Galatasaray Lisesi) yatılı olarak başlamıştır. Kendisiyle yapılan bir röportajda neden Galatasaray'da eğitim aldığıyla ilgili soruya aile üyelerinden pek çok şahsın bu güzide kurumda yetiştiğini ve Galatasaraylılığıyla gurur duyduğunu belirterek cevap vermiştir (Karaveli, 1948: 6). Büyükbabası Sadık Paşa'nın ona öğrettikleri sayesinde Türkçe, Edebiyat, kompozisyon ve yazı alanlarında başarılı olmuştur. Eğitim yılları boyunca, okul ve sınıf gazetelerini yayımlamış, ayrıca amcalarının yazılarını içeren gazete ve kitapları okumaktan keyif almıştır (Baban, 1970: 11). Birinci sınıfta yarı Türkçe, yarı Fransızca “Ma Classe” (Sınıfım) isimli ilk mecmuasını çıkarmıştır. Beşinci sınıfta “Akademi”, altıncı sınıfta “Galatasaray” isimli mecmualar çıkarmıştır. (Helvacı, 2021: 53) Son sınıfta, iken Velid Ebüzziya'nın sahibi olduğu Zaman gazetesinde tercümanlık yapmıştır (Karaveli, 1948: 7). Galatasaray Lisesindeki eğitimini 1931'de tamamlamış, sonra İstanbul Hukuk Fakültesine devam ederek 1934 yılında eğitimini sonlandırmıştır (Taner, 1984). Baban, eğitim hayatından sonra hukuk alanında kariyerine İstanbul Mahkemesi'nde aday hâkim olarak başlamış, ardından İstanbul Tefenni Sorgu Hâkimi ve İstanbul Mahkemesi üye yardımcısı görevlerinde çalışmıştır (Emekli Sandığı Arşivi, 11.168.450 Numaralı Sicil Dosyası; Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) 10. Dönem Hâl Tercümesi). Daha sonra gazetecilik kariyerine adım atan Baban, Son Posta'da Cevat Fehmi Başkut'un gözetiminde yazı işleri müdür yardımcılığı görevini üstlendi (Baban, 1971; İnuğur, 1999). 1937'de Erzurum'a giderek, Doğu adlı gazeteyi çıkardı ve gazetenin başyazarı olarak çalıştı. Cumhuriyetin ilan edildiği 29 Ekim günü seçilerek 1937'de yayın sürecine başlayan gazete, 288 sayı çıkarak 8 Kasım 1938'de yayın faaliyetleri sonlanmıştır. Baban, askerlik görevini ifa etmek için Erzurum'dan ayrılarak Yedek Subay Okuluna katıldı. Asteğmen rütbesine yükselen Baban, daha sonra teğmen unvanını aldı. Sarıyer Askerlik Şubesinde 50983 sicil numarası ile Levent Teğmen olarak görev yaptı (Emekli Sandığı Arşivi, 11.168.450 Numaralı Sicil Dosyası) ve Edirne ile Kırklareli'nde de görevlendirildi (Son Saat, 1950; İnuğur, 1999: 234). Vatani görevini tamamladıktan sonra İstanbul'a dönen Baban, yeniden gazeteciliğe yönelmiştir. Cumhuriyet ve Yeni Sabah gibi köklü gazetelerde gece sekreteri olarak çalışmış ve yazılar kaleme almıştır. 1942'de Terbiye Postası Öğretmenin Aylık Dergisi'nde yazı işleri müdürü olarak çalışmıştır (Terbiye Postası Öğretmenin Aylık Dergisi, 1942: 51). Türk Kültür Ocağı kurulduktan sonra Hars Heyeti'ne üye seçilmiştir (Bilgi, 2002: 19). Velid Ebüzziya tarafından çıkartılan Tasvir-i Efkâr gazetesine geçen Baban, yazı işleri müdürü görevini üstlenmiştir. Bu yıllarda hayatını Zekiye Hanımla birleştirme kararı alarak 1943'te evlenmiştir (Baban, 1970: 12). Tasvir-i Efkâr gazetesi 1945'ten sonra “Tasvir” adıyla çıkmaya başlamış, 1946'da Velid Ebüzziya'nın vefatıyla gazetenin başyazarı ve sahibi Cihad Baban olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki dönem hem dünya siyasetinde hem de Türkiye'de birçok değişimi beraberinde getirmiştir. Türkiye, demokrasi rejimine uygun bir rejime geçeceğini 28 Şubat 1945'te imzaladığı Birleşmiş Milletler Beyannamesinde taahhüt etmiştir (Karpas, 2015: 228). 21 Temmuz 1946'da yapılan seçimlerde Cihad Baban İstanbul'da Demokrat Parti listesinden bağımsız milletvekili olarak seçilmiştir. 5 Ağustos 1946'da mecliste yemin ederek görevine başlamıştır (TBMM Zabıt Ceridesi, 1946: 5). Gazetecilik ve siyaset mesleğiyle birlikte İstanbul Mahkemesi Azası (5 Ağustos 1946 – 31 Ekim

⁴ 1908 Yılında müdür Tefik Fikret Bey'in yaptığı yeniliklerle ilk, orta ve lise için üçer yıllık programlarla eğitim süresi 9 yıldır. Cumhuriyet döneminde ise tahsil süresi 12 yıldır. 1931 tarihinde kurumdan mezun olan Cihad Baban'ın eğitimine başladığı tarihin 1922 olması muhtemeldir. 1923 Ağustos'undan itibaren Mektebi Sultani ismi Galatasaray Lisesi'ne dönüşmüştür. (Koloğlu, 2006: 27; Engin, 2007: 12-13).

1957) görevine de devam etmiştir (Emekli Sandığı Arşivi, 11.168.450 Numaralı Sicil Dosyası). 1950 ve 1954 seçimlerinde Demokrat Parti İzmir milletvekili seçilerek meclis çalışmalarına katılmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisinde önemli sorumluluklar alarak görev yapmıştır. Özellikle Demokrat Parti iktidarında, Avrupa Konseyi'nin Hukuk Komisyonu'nda Türkiye'nin sesi olmuş, ayrıca Suat Hayri Ürgüplü ile Avrupa Konseyi'nin Daimî Komisyonu'nda önemli çalışmalara imza atmıştır (Son Saat, 1950). Parlamentolararası Birlik Konferansları'nda Türkiye'yi onurla temsil etmiş ve 1948'de İsviçre'nin Cenevre şehrinde toplanan Haberleşme Hürriyeti Konferansı'na iştirak etmiştir (Tasvir, 1948). Demokrat Parti üyesi Baban, 31 Ekim 1956 tarihinde artık parti üyesi olarak devam edemeyeceği kararını alarak Hürriyet Partisi'ne katılmıştır. Bu kararını Demokrat Parti'nin demokratik ilkelerinden uzaklaşmasına dair duyduğu endişelere dayandırmıştır. Ayrılışının nedeni olarak ise *“basın hürriyeti ve genel olarak bütün özgürlükler adına yapılan kısıtlamaları”* göstermiştir (Baban, 1970: 75). Hürriyet Partisi'ne geçtikten sonra Trakya Müfettişi olarak görev yapmıştır (Milliyet, 1957). 1957 seçimlerinde Hürriyet Partisi'nden aday olsa da vekil seçilemeyerek parlamentodan ayrılmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ile Hürriyet Partisi arasında ittifak ile alanın birleşme kararı sonrasında Cihad Baban'da CHP üyeleri arasındaki yerini almıştır. CHP'nin yüksek kurullarında, parti meclis üyeliği (Cumhuriyet, 1959), merkez idare kurulu (Cumhuriyet, 1964), partinin genel sekreter yardımcılığı (Cumhuriyet, 1965) gibi görevleri üstlenmiştir. 1960'ta Milli Birlik Komitesi'nin iktidara gelmesiyle birlikte, Kurucu Meclis teşkil edilmiştir. Bu dönemde Baban, (6 Ocak 1961 – 15 Ekim 1961) (Emekli Sandığı Arşivi, 11.168.450 Numaralı Sicil Dosyası), hükümetin Basın – Yayın ve Turizm Bakanı olarak çalışmıştır (Baban, 1970: 13).

27 Mayıs Askeri Darbesi'nin ardından Türkiye Büyük Millet Meclisinde “Kurucu Meclis” adı altında “Milli Birlik Komitesi ve Temsilciler Meclisi” kuruldu. Cihad Baban, 6 Ocak 1961'den 15 Ekim 1961'e kadar CHP temsilcisi olarak Temsilciler Meclisinde yer aldı (TBMM Kurucu Meclis Hâl Tercümesi). 6 Ağustos 1961'de Türkiye-İran Dostluk Cemiyeti idare heyeti belirlendi ve Cihad Baban idare heyetinin başkanı olarak seçildi (Cumhuriyet, 1961). 22 Ekim- 1 Kasım 1962 tarihleri arasında Brezilya'da gerçekleşen 51. Dünya Parlamentolararası Birliği Konferansı'na Türk Heyeti'nin Başkanı olarak katıldı (TBMM, Millet Meclisi, 1962: 122-123). 19 Temmuz 1965'te Moskova'ya gidecek olan Başbakan Suat Hayri Ürgüplü'ye eşlik eden 14 kişilik heyetin bir parçasıydı (Cumhuriyet, 1965). 1961 Genel Seçimlerinde İstanbul'dan CHP'nin adayı olarak seçilen Baban (TBMM, Millet Meclisi I. Dönem Hâl Tercümesi), 1965 yılı Genel Seçimleri sonucunda Çanakkale ilini temsilen milletvekili seçildi ve 12 Ekim 1969'a kadar parlamentoda görev yaptı (TBMM, Millet Meclisi II. Dönem Hâl Tercümesi). CHP içinde yaşanan parti liderliği mücadelesinde İsmet İnönü'den yana tavır aldı ve onu destekledi. Bülent Ecevit'in ortanın solu görüşüne karşı çıktı. 2 Şubat 1970'te emekli oldu (Emekli Sandığı Arşivi, 11.168.450 Numaralı Sicil Dosyası). 1975 yılından itibaren 8 yıl boyunca Meydan dergisinde yazmıştır (Baban, 1983: 5-6). Ayrıca, 1975-1976 yılları arasında Basın Yayın Yüksek Okulu bünyesinde “Basın Ahlakı” üzerine dersler vermiş ve gazetecilik mesleğine ilgi duyan genç meslektaşlarına bilgi ve tecrübesini aktarmaya çalışmıştır (İnuğur, 1999: 236).

12 Eylül 1980'de Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ikinci kez askeri darbe gerçekleşti ve Bülent Ulusu liderliğindeki 44. Türkiye Hükümeti, 13 Aralık 1983'e kadar görevde kaldı. Cihad Baban, Ulusu Hükümeti'nde 20 Eylül 1980'den 10 Aralık 1981'e kadar Kültür Bakanı olarak görev aldı. Ancak, 10 Aralık 1981'de Kültür Bakanlığı'nın kaldırılarak Turizm Bakanlığı ile birleştirilmesi nedeniyle, o dönem sağlık sorunları yaşayan Baban görevinden ayrıldı (Işık, 2013: 52-53). Daha sonra, Galatasaray'ın 500. Kuruluş Yıldönümü törenini organize edecek komitenin başkanlığını üstlendi. Etkinliğe dönemin Devlet Başkanı Kenan Evren de katıldı. Baban tarafından Evren'e Galatasaray amblemi işlenmiş bir tabak hediye edildi (Milliyet, 1981; Galatasaray Eğitim Vakfı, s. 3). Bakanlık görevinin sona ermesinden sonra, 1984 yılına kadar Son Havadis gazetesinde başyazar olarak çalıştı. 26 Eylül 1984'te İstanbul'dan Ankara'ya seyahat eden Baban, iki gün sonra sabaha karşı rahatsızlanarak kalp krizi geçirmiştir. Gülhane Askeri Tıp Akademisi Hastanesine götürülürken yolda hayatını kaybetmiştir (Son Havadis, 1984; Altan, 2022: 661).

2. İkinci Dünya Savaşı Öncesi Devletlerarası Diplomasi

Geçmişten günümüze dünya birçok savaşa sahne oldu ve bu savaşlar insanlık tarihini şekillendirdi. Antik çağlardan başlayarak günümüze kadar süregelen bu çatışmalar, uluslararası ilişkilerin ve coğrafyanın değişiminde belirleyici bir rol oynadı. Medeniyetler arası çekişmeler, toprak talepleri, din, ideoloji ve ekonomik çıkarlar gibi birçok faktör, savaşların nedenlerini oluşturdu. Antik çağlardaki Pers, Yunan ve Roma savaşlarından Orta Çağ'daki Haçlı Seferleri'ne, Osmanlı İmparatorluğu'nun fetihleriyle Avrupa'nın kıyısına kadar uzanan savaşlar tarihin akışını değiştirdi. Yakın tarihte ise, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları olarak adlandırılan ve dünya genelinde pek çok ulusu derinden etkileyen iki büyük savaş yaşandı. Ancak tüm bu zorluklara rağmen, insanlık her daim barış ve uyum arayışını sürdürmekte, uluslararası iş birliği ve diplomatik çözümlerle dünya barışını sağlama yolunda çaba göstermektedir.

İkinci Dünya Savaşı'nın sebebine bakıldığında genel kanı, Birinci Dünya Savaşı sonrasında yenen ve yenilen devletler

arasında imzalanan anlaşmaların adil ve tutarlı olmamasıdır. (Mustafa Yahya, 2020: 55). Birinci Dünya Savaşı'ndan İkinci Dünya Savaşı başlangıcına kadar diplomasi alanında yoğun ilişkiler yaşanmıştır. Cihad Baban devletlerarası ilişkileri takip etmeye çalışmış, o dönem sahip ve başyazarı olduğu "Doğu" gazetesinde fikirlerini, öngörülerini okuyucularıyla paylaşmıştır. Birinci Dünya Savaşı sonrasında bazı ülkeler adına "Faşizm" denilen yeni bir anlayışa yönelmiştir (Sander, 2004: 23-24; Armaoğlu, 2014: 157). Portekiz'de Salazar, İspanya'da Pirimade Rivera ve Franko, İtalya'da Mussolini ve Almanya'da Hitler faşizmi benimseyen liderler olmuştur (Karaköse, 2007: 164-166). Baban; Almanya, İtalya ve Japonya ittifakıyla kurulmakta olan faşist bloğun Avrupa'daki demokrasi yanlısı devletlere karşı bir hamle olduğunu dile getirerek, problemin temeli için Almanya ile Fransa arasındaki rekabete dikkat çekmiştir (Doğu, 1937). Versay Anlaşması'ndan sonra dünya siyaseti tozpembe görünmekteydi ve bu düzenin koruyucusunun Cemiyet-i Akvam olduğu düşüncesi hâkimdi. Oysaki uluslararası sistem ve kurullar Birinci Dünya Savaşı sonrasında etkisiz kalmıştır. Baban, neden ve nasıl etkisiz kaldıklarını örneklerle açıklamaya çalışmıştır. Cemiyet-i Akvam'ı barışı tesis edecek, statükoyu koruyacak güç olarak gören ülkelerin yanlgı içerisinde olduklarını belirtmiştir. Cemiyet-i Akvam'ın dünya siyasetinde kaybolan etkisinin nedenlerine dikkat çekmek istemiştir. Baban'a göre ilk engel Cemiyet-i Akvam'ın kurulma fikrini veren ABD'nin birliğe katılmamış olmasıdır (Karabulut, 2014: 64). İkincisi Japonya'nın birlikten ayrılmasıdır. Bunların yanı sıra, İtalya ve Habeşistan arasındaki savaşta Fransa başbakanı Laval'ın Cemiyet-i Akvam'a zarar verdiğini de vurgular. Son olarak, Almanya'nın hem fiilen hem de resmen birlikten çekildiğini aktarır. Baban'a göre, Cemiyet-i Akvam'ın yeniden toparlanması ve uluslararası hukukun güçlenmesi, ancak bir dönüm noktasının yaşanmasının ardından mümkün olabilir. Bu dönüm noktasını ise "1914'e rahmet okutacak bir savaş" olarak tanımlar (Doğu, 1938).

Cihad Baban temel sorun olarak gördüğü Almanya – Fransa rekabetini Lehistan (Polonya), Romanya, Çekoslovakya gibi devletler üzerinden açıklamaya çalışmıştır. Bu devletler üzerinde Fransızların nüfuz kuramadıklarını belirtmiştir. "*Fransız Hariciye Nazırı Avrupa'da Niçin Dolaştı?*" başlığını taşıyan 29 Aralık 1937 tarihli yazısında Fransız Dışişleri Bakanı Delbos'un Avrupa seyahati sonrasında gazetecilere yaptığı açıklamaların gerçeklikten uzak olduğunu dile getirmiştir. Lehistan (Polonya), Romanya, Çekoslovakya'nın iç politikada zor ve karışık bir süreç geçirdiklerine dikkat çekmiştir (Doğu, 1937). Romanya'da yaşanan kabine değişikliği sonrası faşist hareketler artmış, Yahudi aleyhtarlığı baş göstermiştir. Romanya'daki bu değişiklikler Almanya ve İtalya'ya yakınlaşmasına neden olmuştur (Doğu, 1938).

Avrupalı liderler açıklamalarında sürekli barış ve iyi ilişkilerden bahsetmelerine rağmen gerçekte tam tersi bir hava hâkimdir. Sömürgecilik yarışı, üretim ve silahlanmadaki artış, devletlerarası ittifak girişimleri gibi durumlar Baban'a göre kopacak fırtınanın habercisi durumundadır. Cemiyet-i Akvam gibi uluslararası kuruluşların da işlevsizliği krizin vahametini arttırmaktadır (Doğu, 1938). Aslında Avrupa'da savaşın gölgesi uzun süredir hissedilmektedir, ancak henüz ateşlenmemiş bir volkan gibi beklemektedir. Her ülkenin milli çıkarlarını ön planda tutarak politik hamlelerde bulunduğu vurgusu yapan Baban, yakın bir tarihte Almanya'nın Avusturya topraklarına saldırmasının sürpriz olmayacağı çıkarımında bulunmuştur (Doğu, 1938). Zaman, Baban'ı tahmininde haklı çıkarmış Almanya Avusturya'yı ilhak ederek kendisine bağlamıştır (Kissenger, 2000: 294-295). Almanya'nın siyasetini yorumlayan Baban, akıllı ve realist bir politika takip ettiklerini ve asla sabırsız davranmayarak günün koşullarını çok iyi analiz ettiklerini söylemiştir. Almanya'nın şartlar elverdiğinde tekrar harekete geçmekten geri durmayacağını belirtmiştir (Doğu, 1938). Hitler'in yayınladığı bir kararname ile askeri kuvvetlerin hepsine hâkim olduğunu, asker ve ekonomi kademesinde önemli değişiklikler yaptığını ve Roma, Tokyo, Viyana sefirleri üzerinde tahakküm kurduğuna dikkat çekmiştir. Almanya'nın askeri, iktisadi ve dış politika başlıklarındaki bu değişimlerden Baban'a göre en önemlisi iktisadi olanıdır. Çünkü ekonomi alanına asker kökenli kişilerin getirilmiş olması Almanya'nın askeri harcamaları arttıracaklarının açık delilidir (Doğu, 1938). Rusya bu ihtimale karşı önlem almaya çalışmış, uluslararası bir konferans yapılması çağrısına Fransa ve İngiltere tarafından olumlu bir cevap bulamamıştır. Baban, Almanya'nın artan gücüne karşılık İngiltere'nin ABD ile ittifak yapma eğiliminde olduğunu dile getirmiştir (Doğu, 1938). Almanya tehlikesi karşısında Fransa ile Rusya arasında şimdilik bir ittifakın kurulmasının uzak olduğunu söylemiştir. İspanya ile ilgili verdiği bilgilerde Alman ve İtalyanların destekliği milliyetçiler ile Sovyetlerin desteklediği cumhuriyetçiler rekabeti nedeniyle karışıklıkların hâlâ devam ettiğini belirtmiştir. Türkiye'nin Avrupa'da yaşananlar karşısındaki aldığı pozisyonu ise takdir etmiştir. Çünkü Türkiye demokrat, faşist veya sosyalist bir rejimden ziyade çıkarlarının gerektirdiği şekilde pozisyon almıştır (Doğu, 1938).

Almanya'nın Avusturya'yı işgal etmesine karşılık Mussolini'nin yaptığı "*haberimiz yoktu*" şeklindeki açıklamaları gerçekçi bulmayan Baban, Almanya'nın siyasetinin gizli olmadığını, Hitler'in yazdığı kitapta Almanya'nın "Çekoslovakya'dan vazgeçmeyeceğini, hatta cenupta ve şimalde Almanlarla meskûn olan yerleri zapt edeceğini" açıkça dile getirdiğini hatırlatmıştır. Bu duruma Rusya'nın sessiz kalmayacağını çünkü Stalin'in eğer Almanya Çekoslovakya'ya yönelirse Almanlara karşı harekete geçeceğini Fransızlarla görüştüğü bilgisini vermiştir (Doğu, 1938).

Baban'a göre, Avrupa'da gelişen siyasi süreçte Fransa, oldukça başarısız bir şekilde manevra yapmıştır. Fransa, Almanlarla anlaşma yoluna gitmediği gibi, İtalya'yı kazanmak adına Habeşistan'ı işgal etmesine göz yumduğuna işaret etmiştir. Fransa'nın, İtalya ve İngiltere nezdinde ilişkilerini geliştirmeye çalışırken, Cemiyet-i Akvam'a zarar verdiğini söylemiştir. İspanya meselesinde ise İtalya ile mücadele etmek zorunda kalmıştır. Fransa, İngiltere'nin de desteğini tam manasıyla alamamıştır. Zira Almanya eğer Çekoslovakya'yı işgal eder, Fransa bu durumda Almanya'ya fiili müdahalede bulunursa, İngiltere'nin taraf olmayacağını açıklamıştır (Doğu, 1938). İngiltere ise her zamanki gibi siyasi kıvraklığını ve başarısını ortaya koymaktadır. İtalya'nın Habeşistan'ı işgaline ciddi şekilde karşı çıkmaktayken artık bu sorunu gündeme almayıp İtalya'nın İngiltere aleyhinde propaganda yürütmemesi konusunda anlaşmıştır. Baban eskiden çok gündemde olmayan bu propaganda meselesinin artık toplumları etkileme ve yönlendirmede toptan tüfekten daha fazla gücünün olduğuna işaret etmiştir (Doğu, 1938).

Baban, 15 Mayıs 1938 tarihinde Hitler'in Roma'ya yaptığı ziyareti de değerlendirmiştir. Bu ziyaretin dünya basınındaki yankısının ne gazetecileri ne de okuyucuları tatmin etmediğini söylemiştir. Ziyaret ile ilgili üzerinde durduğu ilk nokta Hitler'in, İtalyan halkı tarafından sevgi ve aşkla karşılanmamasıdır. İkinci olarak ise; Almanya'nın Akdeniz'e inme hedefinin olması, İtalya'nın da kuzey sınırlarını koruma amacı, görüşmelerde gündeme gelen konular olabileceği yorumunda bulunmuştur. Hitlerin amacının sömürge elde etmek olduğu ve bu hedefe ulaşması durumunda İngiltere, Fransa ve İtalya'yı içine alacak dördü bir ittifak kurulabileceği açıklamasına yer vermiştir. Hitler'in bu açıklamasına binaen görüşmelerde sömürge konusunun da gündeme geldiği yorumunu yapmıştır. Yabancı basında dile getirilen "*sulhu muhafaza*" haberlerine artık çocukların bile inanmadığına değinmiştir. İtalya'nın Habeşistan'ı ele geçirdiğini ve onu hazmetmekle meşgul olduğuna işaret ederek, Almanların ise fırsat kolladığını dile getirmiştir. Dikkat çektiği diğer bir husus ise Fransa ve İngiltere'nin durumudur. İtalyanların Almanları, İngiltere'nin de Fransa'yı kendisine yakınlaştırmaya çalıştığını belirtmiştir (Doğu, 1938).

11 Haziran 1938 tarihli yazısında "*Südet Almanları*" başlığını kullanan Baban, Avrupa'da yaşanan gelişmeleri ele almıştır. Çekoslovak hükümetiyle Südet Almanları arasında ekalliyet (azınlık) meselesi görüşmelerinin devam ettiğini belirten Baban, Çekoslovak hükümetinin faaliyetlerinden bahsetmiştir. Çekoslovakya'nın, İngiltere ve Fransa'ya güvenerek, Südet Almanlarına bir kısım toprak bile vermeyi göze aldığını dile getirmiştir. Südet Almanlarının isteklerinin olması durumunda ise Çekoslovakya'nın federal bir cumhuriyete dönüşeceğine vurgu yapan Baban, Çekoslovakya'nın nasyonal sosyalizme yöneleceğini ve bu durumun da Çekoslovakya'nın dış siyasetinde Almanya'nın etkin olmaya başlamasıyla Çekoslovakya'nın hür devlet olma vasfını kaybedeceği yorumunda bulunmuştur. Bu nedenlerden dolayı da Südet Almanları ile Çekoslovakya hükümeti arasında büyük bir ayrım olduğunu belirtmiştir. Avrupa'daki barışın tesis edilebilmesi için bu gibi meselelerin çözülmesi gerektiğine işaret ederek Amerika'nın duruma el koyma niyetinde olduğunu, fakat bu mesele hakkında kesin bir hüküm vermenin bugün mümkün olmadığı açıklamasıyla yazısını tamamlamıştır (Doğu, 1938).

Baban, 21 Temmuz 1938 tarihli yazısının konusunu İngiltere liderinin Fransa'yı ziyaret etmesi nedeniyle İngiliz – Fransız ilişkilerine ayırmıştır. Tarihsel köklere bakarak değerlendirme yapan Baban, iki devlet arasındaki dostluğun yeni olduğunu vurgulamıştır. Çünkü bu iki devlet tarihte pek çok kez birbirleriyle mücadele hâlinde olmuştur. Baban, örnek olarak ise 19. Yüzyıl başlarındaki Vatterlo mücadelesine İngilizlerin sebep olduğunu, Afrika'da Boer muharebelerinde ise bu iki devletin karşı karşıya geldiğini belirtmiştir. Birinci Dünya Savaşı'na kadar bu devletlerin birbirleri ile olan mücadelelerin bu tarihten sonra birlikteliğe dönüştüğüne işaret etmiştir. İki devlet arasında yaşanan iktisadi yardımlaşmalardan da örnekler veren Baban, Avrupa'da oluşmakta olan İtalya – Almanya ittifakı karşısında Fransa – İngiltere iş birliğinin oluştuğunu söylemiştir. Fransa ile İngiltere'nin anlaşmış olmasının da Avrupa kıtası üzerinde büyük bir güç unsuru oluşturduğunu, bu güç karşısında Japonya ve ABD'nin dahi tesirinin zayıf olacağını belirtmiştir. Analizine devam ederek Türkiye'nin durumunu değerlendirirken, İngiltere'nin boğazlardaki Türk egemenliğini kabul ettiğini ve Fransa'nın da Hatay konusunda Türk tezini benimsemesini dostluk işareti olarak yorumlamıştır. Ardından, İngiltere ve Fransa arasındaki ittifakın Türkiye'ye getirebileceği faydaları ele almıştır. Özellikle Türkiye'nin Akdeniz'deki stratejik konumunu vurgulayarak, Türkiye'nin de bu ittifak içinde yer alınmasının güçlenmesine katkı sağlayacağını ifade etmiştir. Ayrıca Türkiye'nin, İngiliz ve Fransız sermayesinin ülkeye akışının ekonomik açıdan çeşitli kazanımlar sağlayacağını ve askeri anlamda da güvenlik temin edeceği yorumlarında bulunmuştur. Son olarak, Türkiye'deki kamuoyu ve siyasetçilerin, İngiltere'nin Fransa'ya yaptığı ziyareti iyi bir şekilde takip etmesi gerektiği tavsiyesiyle yazısını sonlandırmıştır (Doğu, 1938).

Rusya ile Japonya arasında Mançukuo (Mançurya) sınırında şiddetli çatışmalar yaşanması üzerine Baban, 4 Ağustos 1938 tarihli yazısını bu konuda yazmıştır. Japon askerlerinin Rus sınırlarından içeriye kadar ilerlediğini bunun üzerine Rusların karşı saldırıyla topraklarını geri aldıkları haberlerinin öğrenildiğini söylemiştir. Bu tür hadiselerin vahim neticeler doğuracağından endişe edildiğini belirtmiştir. Japonya ile Çin arasında zaten çatışmaların bulunduğunu, bu yeni rekabetlerin

ise daha da genişleyerek büyük bir savaşa dönüşebileceği yorumunda bulunmuştur. Sovyet – Mançurya sınırlarında çatışmaların yaşanmasının sebebini ise sınırların tam kesin olarak belirlenememesinden kaynaklandığını dile getirmiştir. Açıklamasının devamında iktisadi açıdan devletlerin durumlarını değerlendirerek Baban, özellikle Japonya'nın Çin ile giriştiği mücadelede zamanın uzamasından dolayı zor durumda kalabileceğini söylemiştir. Japon – Çin mücadelesi devam ederken diğer yandan buna Rusya'nın da eklenmiş olmasının mevcut zor durumu daha da ağırlaştıracağı yorumunu yapmıştır (Doğu, 1938). 9 Ağustos 1938 tarihinde konuya tekrar değinmiş, Japonya ve Rusya arasındaki hadiselerin dünya siyasetinde endişeye neden olduğunu hatırlatmıştır. Çin – Japon mücadelesi, Habeş derdi, Avusturya'nın işgali, Çek meselesi gibi sorunların dünyayı genel bir savaşa götüreceği uyarısında bulunmuştur. Yazısının devamında Ruslar ile Japonya arasında yaşanan mücadelenin nedenlerini açıklamıştır (Doğu, 1938).

Sonuç

Cihad Baban'ın kaleminden çıkan analizler, 1930'ların Avrupa'sında yaşanan siyasi ve askeri gelişmelerin yanı sıra, o dönemin uluslararası ilişkilerindeki dinamikleri ve güç dengelerine de ışık tutmaktadır. Baban, olayları yalnızca basit ve izole edilmiş parçalar olarak değil, aynı zamanda birbirleriyle iç içe geçmiş, karmaşık etkileşimler ve neden-sonuç ilişkileri çerçevesinde ele alarak, tarihsel süreçlerin anlaşılmasına katkıda bulunmuştur. Değerlendirmelerinde ülkelerin tarihi sürecini göz önünde bulundurmuş olması, diplomatik ilişkilerini bu tarihi perspektif üzerinden yorumlamış olması yaptığı analizlerin önemini arttırmıştır.

Almanya'nın genişleme politikaları ve Avrupa devletleriyle olan ilişkileri üzerine yaptığı keskin gözlemler, dönemin ruhunu ve gelecekteki olayların öngörülebilirliğini vurgulayan önemli tespitlerdir. Almanya'da yaşanan iktidar değişimini yakından takip etmiştir. Baban, Çekoslovakya'nın Südet Almanları meselesi ve Japonya ile Rusya arasındaki gerginlik gibi spesifik konularda yaptığı analizlerle, savaşın yayılma potansiyelini ve uluslararası toplumun bu tür krizlere karşı gösterdiği tepkisizliği ortaya koymuştur.

Baban'ın yazıları, dönemin siyasi liderlerinin karar alma süreçlerini ve ulusal çıkarlarını eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirirken, savaşın olası sonuçlarına ve insanlık için taşıdığı tehlikelere de dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, savaşın getireceği yıkımın ve insanlık için taşıdığı tehlikelerin altını çizmekte ve geleceğe dair sıklıkla uyarılarda bulunmaktadır. Uluslararası ilişkilerdeki güç dengeleri, diplomatik ilişkiler ve ulusal çıkarların nasıl bir araya geldiğini ve tarihsel olayların şekillenmesindeki rollerini anlamak için önemli bir kaynak olarak değerlendirilmelidir. Baban'ın tespitleri, dönemin uluslararası siyasetine ve savaşın sebeplerine ilişkin derinlemesine bir anlayış sunmakta ve bu süreçlerin günümüz dünya düzenine etkilerini de gözler önüne sermektedir.

Kaynaklar

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) 10. Dönem Hâl Tercümesi.

TBMM, *Millet Meclisi I. Dönem Hâl Tercümesi*.

TBMM, *Millet Meclisi II. Dönem Hâl Tercümesi*.

TBMM, Kurucu Meclis Hâl Tercümesi.

(1937, Aralık 22). *Doğu*.

(1937, Aralık 29). *Doğu*.

(1938, Ocak 5). *Doğu*.

(1938, Ocak 2). *Doğu*.

(1938, Mart 5). *Doğu*.

(1938, Mart 13). *Doğu*.

(1938, Mart 18). *Doğu*.

(1938, Şubat 18). *Doğu*.

(1938, Mart 26). *Doğu*.

(1938, Mart 10). *Doğu*.

(1938, Mart 18). *Doğu*.

(1938, Nisan 8). *Doğu*.

(1938, Nisan 14). *Doğu*.

(1938, Mayıs 15). *Doğu*.

(1938, Haziran 11). *Doğu*.

(1938, Temmuz 21). *Doğu*.

(1938, Ağustos 4). *Doğu*.

(1938, Ağustos 9). *Doğu*.

(1942, Kasım). *Terbiye Postası Öğretmenin Aylık Dergisi*(2).

(1946, Ağustos 5). *TBMM Zabıt Ceridesi*.

(1948, Kasım 11). *Tasvir*.

(1950, Şubat 13). *Son Saat*.

(1950, Kasım 23). *Son Saat*.

(1957, Ocak 11). *Milliyet*.

(1959, Ocak 17). *Cumhuriyet*.

(1961, Ağustos 22). *Cumhuriyet*.

(1962, Kasım 14). *TBMM, Millet Meclisi*.

(1964, Ekim 21). *Cumhuriyet*.

(1965, Eylül 24). *Cumhuriyet*.

(1965, Temmuz 19). *Cumhuriyet*.

(1981, Aralık 13). *Milliyet*.

(1984, Eylül 29). *Son Havadis*.

Aksu, Z. (2002). “Türk Dış Politikası ve Uluslararası Örgütler”. *Uluslararası Stratejik Boyut Dergisi*, 2 (2), s. 79.

Altan, B. (2022). “Bir Cumhuriyet Aydını: Cihad Baban’ın Gazeteciliği ve Siyasal Yaşamı”. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, (106)

Armaoğlu, F. (2014). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Baban, C. (1963, Ekim 5). Refet Paşa Merhum. *Ulus*.

Baban, C. (1970). *Politika Galerisi (Büstler ve Portreler)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Baban, C. (1971, Mart 18). Cevat Fehmi. *Cumhuriyet*.

Baban, C. (1983). *Meydan Sohbetleri*. İstanbul: Özdem Kardeşler Matbaası.

Baban, C. (1984). Hocam ve Amcam Şükrü Baban. *Ord, Prof. Şükrü Baban'a Armağan*.

Bilgi, S. (2002). *Hatıralar*. Ankara: Boğaziçi Yayınları.

Engin, E. (2007). Galatasaray Lisesi (1923-1950 Dönemi). [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü]. İstanbul.

Emekli Sandığı Arşivi, 11.168.450 Numaralı Sicil Dosyası.

Galatasaray Eğitim Vakfı. *Haberler*. No:6.

- Güzel, H. T. (2017, Mart). Hasta Adam, Osmanlı Devleti Karşısında Başarılı Bir İtalyan Diplomasi Örneği: Trablusgarp Savaşı.
- Helvacı, P. (2021) Gazeteci ve Siyasi Kimliğiyle Cihat Baban, [Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]. İstanbul.
- İnuğur, M. N. (1999). *Türk Basınında İz Bırakanlar*. İstanbul: Der Yayınları.
- Işık, İ. (2013). *Türkiye Ünlüleri Ansiklopedisi*. Ankara: Elvan Yayınları.
- Karabulut, B. (2014). “Birinci Dünya Savaşı ve Uluslararası İlişkilerde İdealizmin Yükselişi”. *Gazi Akademik Bakış*, 8 (15).
- Karaköse, H. (2007). *Siyasi Düşünce Tarihi* (2 b.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karaveli, O. (1948, Şubat). “Galatasaraylılar Konuşuyor: Cihad Baban”. *Galatasaray Dergisi* (6).
- Karpat, K. H. (2015). *Türk Demokrasi Tarihi, Sosyal, Kültürel, Ekonomik Temeller*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kissenger, H. (2000). *Diplomasi*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Koloğlu, O. (2006). “Galatasaray'ın Tarihsel Dönemleri”. *Sultani*, (26).
- Mustafa Yahya, M. (2020). “İkinci Dünya Savaşı Başlarken Türkiye’nin Dış Politikası (1939) ”. *Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yakın Tarih Dergisi*, 4 (7).
- Sander, O. (2004). *Siyasi Tarih 1918-1994*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Taner, H. (1984, Ekim 14). Deveküşuna Mektuplar. *Milliyet*.

Yazar Katkıları: Fikir-%50-50; Tasarım-%50-50; Denetleme-%50-50; Kaynaklar-%50-50; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi-%50-50; Analiz ve/veya Yorum-%50-50; Literatür Taraması-%50-50; Yazıyı Yazan-%60-40; Eleştirel İnceleme-%50-50.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Etik Kurul Belgesi: -

Author Contributions: Concept -%50-50; Design-%50-50; Supervision-%50-50; Resources-%50-50; Data Collection and/or Processing-%50-50; Analysis and/or Interpretation-%50-50; Literature Search-%50-50; Writing Manuscript-%60-40; Critical Review-%50-50; Other-*

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Ethical Committee Approval: -